

Síðsøga

Óli Jacobsen

Sögur frá krígunum 2. partur

KLÆMINT ÚR KONRADSBREKKU OG PAT ÚR NEWCASTLE:

FUNNU SAMAN TÁ IÐ HON ÁVÍSTI HONUM HÝRU

Í sínum starði at ávísa donskum sjómonnum nýggjan kjans, tá ið skip teirra vóru søkt undir krígunum, hitti Pat Klæmint úr Havn. Tey eiga sítt íkast til okkara søgu um heimsbardagan

Ein teirra, sum var við til minningarhaldið í Newcastle í 2005 var Pat Jacobsen. Hon hevði eina serliga søgu. Hon giftist við Klæmint Jacobsen úr Havn. Klæmint var sonur Marin og Meinhard Jacobsen, Klæmint var sostatt beiggj rithøvundin Jørgen Frants Jacobsen. Tey búðu í Konradsbrekku, í Havn og vóru seks systkin. Afturat báðum beiggjunum vóru systurnar Anna Katrina, Fransiska og Hanna, sum vóru ógiftar, og Hella, sum var gift við Dánjal Paula Danielsen av Velbastað. Meinhard doyði longu í 1917, meðan Marin livdi til 1954.

Søgan hjá Klæminti

Klæmint sigldi við danska tangaskipinum »Anglo Mærsk«. Tá Danmark varð hersett, varð skipið tikið av bretskum myndugleikum í Australia. Eftir hetta sigldi tað fyrri bretska myndugleikar.

»Anglo Mærsk« var 26. oktober 1942 á veg til Bretlands við farmi úr Freetown í Sierra Leone á vesturstrond Afriku.

Teir sigldu í eini konvoy, har tilsamans 44 skip vóru við. Av hesum vóru 4 donsk. At verja skipafylgið vóru fimm korvettir og tveir trolarar. Men teir vóru kortini álopni av týskum kavbátum og vórðu skotinir við 12 torpedum, áðrenn skipið fór til botns.

Klæmint hevði frívakt, tá skipið fyrstu ferð varð rakt. Hann fór beinanvegin niður í maskinrúmið. Maskinsjefurin var tá rýmdur upp á dekkið. Klæmint tók ræðið á maskinuni og hevði samband við skiparan á brúnni. Hann fór ikki úr maskinrúminum fyrr enn í seinastu løtu. Saman við skiparanum var hann seinasti maður at fara av skipinum.

Systurnar ánaðu óráð

Systurnar heima hildu seg skilja, at okkurt var hent við skipinum, sum Klæmint sigldi við. Men tær fingi einki at vita fyrr enn 22. desember, tá ið Klæmint kemur heim.

Stutt áðrenn hann skuldi avstað aftur átta mánaðir seinni, fekk hann bretska heiðursløn fyrri tað dirvi, hann hevði sýnt í sambandi við »Anglo Mærsk«.

Hann hevði undir ringum og vandamiklum umstøðum vísti slíkt dirvi, at hann varð heið-

Pat saman við dótrini, Marin, og manni hennara, Klæmint Heinesen

aður við heiðursmerkinum "Member of the British Empire, MBE", eitt tað fremsta heiðursmerkið, sum varð latið av bretsku myndugleikum.

Klæmint var lítillátin, og hann hevði ongan hug at fara niðan til amtmannin, men til endans eydnaðist tað tó mammuni og systrunum at fáa hann at eftirlíka at koma.

»Heimið« hjá sjófolkinum í Newcastle

Nú er tað, at Pat kemur inn í myndina. Tá Klæmint kemur til Onglands eftir at skip hansara er søkt, fer hann til Newcastle, har hann hittir Pat.

Her kann takast í støðuna hjá donskum sjófolki undir krígunum. Tá Danmark varð hersett av týskarum í apríl 1940, var danski handilsflotin staddur ymsa staðni úti í heimi. Skipini høvdu tá valið ímillum at halda áfram at sigla fyrri eitt hersett Danmark við móguleika at sleppa heim, ella tey kundu velja at sigla úti í heimi undir sameindari leiðslu. Hetta merkti, at skip og manning ikki kundu fara heim til Danmarkar, so leingi kríggið varði.

Tað var ein heilt stórur partur av bæði

skipum og sjófolki, sum hóast tilboð um at sleppa heim til Danmarkar, heldur valdu at tæna teimum sameindu.

Túsundtals av donskum sjómonnum vóru í hesi støðu, og teir høvdu brúk fyrri einum »heimi«, t.v.s. einum staði, teir kundu koma, tá teir vóru í landi. Hetta »heim« gjørdist Newcastle. Tað vóru altíð nakrir hundrað mans, sum vóru heima í senn. Tað hevði framman undan verið nógv samband millum Danmark og Newcastle. Tískil gjørdist Newcastle heimbyr hjá 3.000 donskum sjómonnum. Hetta var umleið helvtin av øllum teimum donsku sjómonnunum í sameindari sigling. Her var neyðugt við føstum skipanum at kunna taka ímóti so mongum sjómonnum. Tað var jú eingin danskur myndugleiki at taka sær av teimum, so í fyrsta umfari fall uppgávan tí á danska konsulin í býnum. Hetta gjørdist skjótt ov nógv fyrri hann. Tískil gjørdust tað sjómannaafeløgini, sum tóku um endan. Áhugamálini hjá donsku sjófolkunum vórðu samskipað í Danish Merchant Navy Pool, stuttnevnt »poolen«.

Sum frá leið varð eisini álagt donskum sjómonnum, sum komu upp á land í Bretlandi,

at fara til Newcastle. Har fingi teir eitt loyvi, sum segði, hvussu leingi teir kundu vera í landi.

Her var nógv at fyrireika, m.a. at fáa høli til hetta virksemd. Tað eydnaðist at fáa høli mitt í býnum beint yvir av St. Nikolas dómkirkjuna í miðbýnum í Newcastle, har árliga minningarhaldið fyrri sjólatnar danskar og føroyskar sjómenn verður hildið. Sum nevnt í seinasta parti verður tað í ár 10.mai kl. 12 við føroyskari luttøku m.a. av lögmanni og biski.

Í poolen skuldu sjómennirnir kunna koma og gera tey ørindini, sum teir høvdu brúk fyrri. Har arbeiddu eini 10-15 fólk. Eitt blað varð givið út, sum kallaðist »Kurieren«. Hetta blaðið var sambindingarlið millum »poolin« og sjófolkið. Tað var eisini ein uppgáva at ávísa sjómonnunum eitt stað at búgva, tá teir vóru í landi. Hetta var ikki altíð lætt í eini krígsstøðu, har tørvurin var stórur.

Pat og »poolurin«

Pat koma at arbeiða á »poolinum« heilt frá byrjanini, og til hon giftist í 1944. Hon kom tí tætt upp at sálini hjá hesum donsku sjófolkunum. Hesir høvdu tað ikki altíð stuttligt. Víst høvdu teir tikið eina greiða støðu fyrri teimum sameindu móti týskarum. Men at vera avskorin frá sínum nærmastu var ein stórur prísur at gjalda. Afturat hesum kom, at tað gekk ikki so væl við krígunum tey fyrstu árin, tá ið týskarar tyktust at vera við yvirlutan. Útlitini at sleppa heim aftur vóru sera óviss. Hetta var tann stóri munurin millum hesar sjómenn og teir, sum sigldu við føroyskum skipum, sum hóast alt sluppu til hús.

Teir eldru tóku hetta tyngri enn teir yngri. Tað vóru jú teir, sum høvdu konu og børn heima. Hesir orkaðu ikki at vera ov nógv í landi í Newcastle. Komu teir í land, vildu teir bert sleppa avstað aftur sum skjótast, meðan teir yngri ikki tóku tað so tungt.

Ein av uppgávanum hjá Pat var at ávísa hesum monnum kjans við skipi. Nógvir teirra komu til Newcastle aftaná, at skip teirra varð søkt. Teir høvdu verið hepnir og vóru slopnir við lívinum. Nú skuldi eitt annað danskt skip finnast at fara við. Tað vóru stórt sæð ikki aðrir arbeiðsmøguleikar enn at fara avstað aftur til sjós. Tað hendi ofta, at hesir menn, sum fingi